

– o archiwaliach dotyczących zesłańców polskich w Jakucji, i Bolesława Szostakowicza – dane o archiwaliach polsko-syberyjskich za Uralem). Redaktor zgrupował artykuły w działach: 1 – *Rosja, zsyłki i powstanie nadbajkalskie 1866 roku*, 2 – *Wygnaneńcze losy*, 3 – *Historycy syberyjskich zesłań*, 4 – *O Syberii inaczej*³. Zatem pełne spektrum problemowe. W ostatnim dziale – wspomnienie Zofii Strzyżewskiej, która przywołuje dzieje własnej rodziny skazanej na eksterminację na Syberii oraz swe przejścia jako dziecka wychowującego się w speciole. Rzecz zasługuje na uznanie za klasykę w tym gatunku pisarstwa dokumentacyjnego.

Profesor Wiktoria Śliwowska i niemal wszyscy autorzy artykułów zamieszczonych w księdze zebrali się w Warszawie 14 kwietnia 2008 r. na posiedzeniu Komisji Badań nad Historią Syberii Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, tradycyjnie odbywającego się w sali posiedzeń Instytutu Historii Nauki PAN w Pałacu Staszica w Warszawie. Przybyli także przyjaciele i współpracownicy z różnych ośrodków naukowych w kraju, w tym liczna grupa pracowników Instytutu Historii PAN oraz Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Spotkanie dedykowano Profesor Wiktorii Śliwowskiej, a głównymi punktami były: wręczenie Jubilatce przez prof. Niebelskiego książki *Zesłańcy postyczniowi w Imperium Rosyjskim* oraz Jej wystąpienie poświęcone własnej drodze twórczej i przyjaciółom. Drugi z autorów tej notatki przedstawił ponadto w zarysie twórczość Jubilatki, która dotyczyła głównie spraw polsko-rosyjskich, ale także zagadnień Holocaustu, dokumentowanych opracowaniem źródłowym (wydanym w języku polskim, niemieckim, angielskim i hiszpańskim) *Dzieci Holocaustu mówią...* (Warszawa 1993). Rzecz o wyjątkowej wręcz wartości, bo także zapis własnego dzieciństwa w getcie warszawskim.

Było wiele kwiatów. Niestety, nie notowano treści z serca płynących wypowiedzi nie tylko prof. Niebelskiego, inicjatora spotkania, lecz także prof. Marii Magdaleny Blombergowej, prof. Barbary Jędrychowskiej, prof. Leszka Zasztowta, prof. Jerzego W. Boryjszy, dra Jana Trynkowskiego, dr Zofii Strzyżewskiej i innych. Zresztą sam zapis słów nie utrwaliłby w pełni ciepła tego spotkania, w czasie którego Jubilatka miała pełną świadomość spełnienia jako historyk i wychowawca swych najwyższej klasy następców.

Eugeniusz Niebelski, Zbigniew J. Wójcik

Jubileusz Profesor Marii Magdaleny Blombergowej

2 kwietnia 2008 r. w Centrum Konferencyjnym Uniwersytetu Łódzkiego zorganizowano uroczystość poświęconą profesor archeologii tej uczelni – dr hab. Marii Magdalenie Blombergowej. Organizatorami byli: Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego oraz Instytut Archeologii i Etnologii PAN Oddział w Łodzi, Łódzkie Towarzystwo Naukowe,

³ Oto autorzy opracowań (kolejność jak w księdze): Andrzej Nowak, Eugeniusz Niebelski, Zbigniew J. Wójcik, Dariusz Małysek, Aldona Prašmantaitė, Franciszek Nowiński, Anna Brus, Jan Trynkowski, Lidia Michalska-Bracha i Wiesław Caban, Jan Lewandowski, Magdalena Micińska, Jan Ziótek, Stanisław Wiech, Barbara Petrozolin-Skowrońska, Magdalena Gawin, Barbara Jędrychowska, Ronald Prejs OFMCap, Mirosław Filipowicz, Ida Sadowska, Henryk Duda, Mafra Innokientewna Browczenko, Bolesław S. Szostakowicz, Grażyna Jakimińska, Janusz Pezda, Zdzisław Bieleń, Włodzimierz Toruń, Anna Barańska, Zofia Strzyżewska.

Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich Oddział w Łodzi. Znaczącym elementem spotkania były liczne wystąpienia uczniów, współpracowników i przyjaciół Profesor, w tym także przedstawiciele Stowarzyszenia Rodzin Katyńskich oraz Komisji Badań nad Historią Syberii Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN. Jubilatce wręczono księgę pt. *Od pradziejów do współczesności. Archeologiczne wędrówki* („Acta Archeologica Lodzensis” nr 53) oraz uroczy tomik szkiców pt. *Pani Profesor Maria Magdalena Blombergowa, archeolog, badacz dziejów archeologii* (Łódź 2008).

Profesor Blombergowa jest uczennicą Konrada Jażdżewskiego, pod którego kierownictwem w 1961 r. uzyskała magisterium, jeszcze pod panieńskim nazwiskiem: Kossakowska. Doktoryzowała się w 1986 r. na podstawie rozprawy *Polscy członkowie rosyjskich towarzystw* (druk dwa lata później). Promotorem był prof. Andrzej Abramowicz, najwybitniejszy polski znawca problemu. Kilka lat po tym znalazła się na przymusowej emeryturze, by w tym czasie napisać i obronić rozprawę habilitacyjną (1993 r.) pt. *Badania archeologiczne Polaków na terytorium Imperium Rosyjskiego*. Historia archeologii, zwłaszcza wschodu Europy i Syberii, stała się Jej pasją badawczą. Gdy więc mogła „zawiesić na kołku” swą emeryturę i podjęła pracę w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, do końca 2007 r. promowała 19 magisteriów i 2 doktoraty, które podejmowały szeroko rozumiane zagadnienia dziejów polskiej archeologii.

Publikowała od 1966 r., zrazu wyniki prowadzonych w terenie prac archeologicznych. Po wychowaniu córek zajęła się głównie studiami historycznymi. Od publikacji z 1980 r. *Polscy członkowie Cesarzowskiego Moskiewskiego Towarzystwa Archeologicznego (1864–1914)* jest przede wszystkim autorką rozpraw historycznych. Wśród nich są artykuły: *Badania archeologiczne Polaków na Syberii w XIX w.* (1987), *Starożytności Syberii w opisach i badaniach Polaków* (2001; w pokłosiu międzynarodowej konferencji, którą zorganizowała w 2001 r. w Łodzi pt. *Polska a Syberia. Spotkanie dwóch światów*), *Badania archeologiczne Juliana Talko-Hryncewicza na Ukrainie i Zabajkału* (2001) i wiele innych. Znaczna liczba jej publikacji dotyczy szeroko rozumianej „Sprawy Katyńskiej”. Interesowała się problemem nie tylko jako archeolog. W lesie w Katyniu sowieccy oprawcy zamordowali Jej ojca, kapitana Jana Mikołaja Kossakowskiego, kawalera Orderu *Viruti Militari* z 1920 r.

W tomie dedykowanym Profesor Blombergowej, poza *Tabula Gratulatoria* (m.in. z odnotowanym nazwiskiem prof. Antoniego Kuczyńskiego) i *Zamiast wstępu* Mariana Głoska i Jerzego Maika, znajduje się 37 opracowań pogrupowanych w działach: 1 – *Archeologia dziś*, 2 – *Archeologia dawniej*, 3 – *Archeologia i martyrologia*, 4 – *Syberia i Polacy*. W trzeciej z tych grup znalazły się m.in. artykuły Dominika Ablamowicza, *Z historii katyńskiej. Casus Ferdynanda Goetla*, Albina Głowackiego, *Na usługach stalinowskiej propagandy. Związek Patriotów Polskich w ZSRR wobec zbrodni katyńskiej*, Jerzego Supadego, *Życie i działalność dr. Aleksandra Margolisa*. W dziale „sybirskim” z siedmioma referatami jest tylko jedno opracowanie historyka polskiego, Barbary Jędrychowskiej, *Etos romantyczny w warunkach XIX-wiecznej zsyłki*. Autorkami pozostałych są badaczki z Rosji (same kobiety!): Sardina I. Bojakowa (polscy badacze rosyjskiej Arktyki), Olga I. Czarina (badania folklorystyczne Wacława Sieroszewskiego), Swetłana Mulina (amnestia zesłańców po powstaniu styczniowym), Anna S. Larionowa (muzyka Jakutów), Danara A. Szirina (Polacy w historii Jakucji), Nina D. Wasiljewa (Sieroszewski o jakimś szamanizmie). Te dwa działy, jak z tego można wnosić, wykroczyły poza zakres współczesnej i dawnej archeologii. Zawarte w nich artykuły pozwalają pełniej poznać nie tylko krąg przyjaciół Jubilatki, lecz także Jej wszechstronne zainteresowania naukowe.

Jubileusz Profesor Marii Magdaleny Blombergowej był miłą i mądrą uroczystością, na którą ściągnęli Jej przyjaciele z całego kraju. Oprócz licznych przemówień, nadesłanych listów gratulacyjnych (m.in. od prof. Haliny Lichockiej, przewodniczącej Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN) i najpiękniejszych kwiatów, dostępnych wówczas w Łodzi, pozostały dwie znaczące publikacje o dziejach archeologów i archeologii. Publikacje te to wyraz uznania za niestrudzoną pracę Uczzonej i Wychowawcy.

Zbigniew J. Wójcik

Konferencja naukowa o polskich lekarzach na Syberii od XVIII do XX wieku Łódź 29–31 października 2007 roku

Jedną z form integrowania środowisk naukowych interesujących się określoną problematyką są konferencje naukowe. Pamiętam, jak przed laty na jednej z takich konferencji towarzyszącej Walnemu Zgromadzeniu Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, odbywającym się w Opolu, miałem okazję towarzyszyć podczas spaceru Profesorowi Janowi Czekanowskiemu, słynnemu antropologowi, Człowiekowi o wielkiej dyscyplinie słowa należącego do niezapomnianej formacji intelektualnej nazywanej często „łwowską szkołą nauki”. Wówczas, rozmawiając na temat odbywającej się konferencji, usłyszałem, że spotkania takie służą przede wszystkim nawiązywaniu kontaktów naukowych między ludźmi interesującymi się podobną tematyką, a dopiero suma tych kontaktów oraz ewentualna późniejsza współpraca między uczonymi przyczynia się do naukowego postępu w danej dziedzinie wiedzy i najczęściej spotkania takie inspirują do dalszych twórczych poszukiwań. Tak więc zdarzenia konferencyjne, koleżeńskie stosunki i częste kulturalowe dyskusje to niezbywalna cecha konferencji naukowych.

Uczestnicząc w konferencji poświęconej polskim lekarzom na Syberii, spotkałem tam ludzi, o których wcześniej nie wiedziałem, że właśnie ta stosunkowo wąska tematyka naszych kontaktów zauralskich jest przedmiotem ich zainteresowań, mimo że problematyką związków polsko-syberyjskich zajmują się od wielu lat. Właśnie te zainteresowania przywiodły ich do Łodzi, gdzie w dniach 29–31 października 2007 r. odbywała się konferencja poświęcona właśnie polskim lekarzom na Syberii. W tak zakrojonym kręgu problemowym tego spotkania nadarzyła się więc okazja do przedstawienia wielu działań i zobiektywizowanych rezultatów pracy polskich lekarzy za Uralem na różnych płaszczyznach, takich jak praktyka medyczna, badania naukowe, działalność poznawcza dotycząca kultury ludów, wśród których wypadło im żyć, aktywność społeczna i kulturalna itd. Dalece istotniejsza jest też uwaga, że konferencja dała możliwość szerokiego spojrzenia na problem źródeł dotyczących tej zaniedbanej dotychczas problematyki badawczej i umożliwiła powstanie nowych kontaktów między jej badaczami, tworząc dla nich szeroką przestrzeń myślową, by się pospierać, uzupełniać i prognozować nowe przedsięwzięcia poznawcze, mimo że związki polsko-syberyjskie obrosły już poważną literaturą mającą często charakter tomów będących pokłosiem konferencji organizowanych przez Instytut Historii Nauki, Techniki i Oświaty Polskiej Akademii Nauk we współpracy z partnerami radzieckimi.